

Pál Ferenc

„Játsszunk levéltárosost!”

Az alapok

Magyarországon az elmúlt években egyre nagyobb figyelmet kapott és egyre nagyobb népszerűségnek örvend a levéltár-pedagógia. Szinte minden magyar levéltárban van olyan munkatárs, aki kiemelt munkaköri feladatként kapta meg a levéltári foglalkozások megtartását. Emellett meglehetősen sok pályázati forrás állt, illetve áll rendelkezésre tanórán kívüli alkalmak fejlesztésére, új eszközök beszerzésére. Ezeket figyelembe véve némi csodálkozással tölt el minket a tény, hogy az egyes – amúgy aktívan és jól működő – szakmai műhelyek levéltár-pedagógiáról alkotott fogalma néha teljesen eltérő. Ez nem feltétlenül baj, a fontos az, hogy minden szakmai műhely definiálja önmaga számára az általa gyakorolt pedagógia fogalmát, illetve ezzel együtt határozza meg annak célját és eszközeit.

Az MNL Vas Megyei Levéltára Simonkay Márton meghatározásával azonosult, aki a levéltár-pedagógiát a következőképpen írta körül: „a levéltár (irat)anyaga, kutatómunkája, valamint látogatói közötti közvetítőtevékenység azon területe, amely a gyermek – és ifjúsági korosztály oktatásával, nevelésével foglalkozik.”

A fentiekből kiindulva Simonkay nem tekinti a levéltár-pedagógia körébe tartozónak a felnőttek levéltár látogatását és az egyetemisták szakmai gyakorlatát, de azokat a foglalkozásokat (oktató- nevelő tevékenységet) igen, amelyeket a közoktatásban részt vevő diákoknak tartanak a levéltárban őrzött anyaggal vagy a levéltári kutatómunkával kapcsolatosan, a helyszíntől és a foglalkozást tartó személytől függetlenül.¹

Ezt alapul véve intézményünkben meghatároztuk azokat a célokat, amelyek mentén foglalkozásainkat megszervezzük. Ezek közül elsőként – mint vidéki levéltár – a helyi identitás erősítését emelem ki. E tekintetben intézményünk kiemelt figyelmet fordít a már-már kiveszőfélben lévő megyei öntudatra. Tesszük ezt nem csupán hagyománytiszteletből, de amiatt is, mivel így a diákoknak sokkal nagyobb körét tudjuk megszólítani, a források nagyobb tárházát tudjuk felvonultatni, s nem utolsósorban a köztörténeti folyamatok közül többet tudunk ábrázolni.

Ebből következően a foglalkozásokon használt források kiválogatása során ügyelünk arra, hogy azok kapcsolódjanak az iskolai történelemoktatás anyagához, illetve a fontosabb köztörténeti folyamatokhoz. Így nemcsak, hogy olyan tudást adunk át

¹ Simonkay, 2017: 51.

a gyerekeknek, amelyeket hasznosítani tudnak az iskolai történelemoktatás során, de segítjük a pedagógusok munkáját is, hiszen így a levéltári órákat nemcsak ismeretterjesztésre, de ismétlőóráként is fel tudják használni. Foglalkozásaink során azonban nem csak a történelemtanár munkáját kívánjuk megkönnyíteni. Azoknak, a NAT-ban megfogalmazott kompetenciáknak az elsajátítása is fontos számunkra, amelyeket akár más tanórán is nagy haszonnal alkalmazhatnak a diákok. Így programjainkon segítséget nyújtunk a tanulók szövegértési, szövegalkotási és szociális kompetenciáinak fejlesztése terén is.

Mindezzel együtt lényeges – mivel a foglalkozások során mégiscsak elsődleges cél a levéltári ismeretek átadása –, hogy szakköreinket, óráinkat átszójék levéltártani fogalmak, illetve a levéltári források feldolgozásához nélkülözhetetlen különféle történeti segédtudományok. E kettő közül a levéltártan jelent nagyobb nehézséget, hisz az e területen használt fogalmak (fond, állag, sorozat stb...) a közoktatásban gyakorlatilag nem fordulnak elő. Éppen ezért direktén ezekkel nem foglalkozunk, csak mintegy említés szintjén merülnek fel: „ezt mi levéltárosok úgy mondjuk, hogy...”. Emellett természetesen törekszünk arra, hogy az adott levéltári óra végére kialakuljon a résztvevőkben egy általános kép a levéltári munkáról, illetve magáról a levéltárról is. A történeti segédtudományok felhasználása, illetve megismertetése – szemben a száraz levéltártannal – már sokkal több lehetőséget rejt számunkra.

Didaktika

Múzeumpedagógiával foglalkozó kollégáinktól vehettük át, s használjuk úton-útfélen az élménypedagógia fogalmát. Úgy tűnik, hogy ma már egy tanórán kívüli foglalkozás elképzelhetetlen ennek alkalmazása nélkül. Kérdés azonban, hogy a levéltár alkalmas-e e módszer eszköztárának felvonultatására, illetve nem esünk-e abba a hibába, hogy az élménypedagógia esetleges túlzott használata során a gyerekekben hamis kép alakul ki a levéltárról? Az nyilván cél, hogy a diákok a foglalkozásokon motiváltan, jókedvűen vehessenek részt, s az intézményről pozitív képet vihessenek magukkal haza, de meggyőződésem, hogy az interaktivitásnak egészen más módját kell fellelnünk a levéltár-pedagógiában, mint az most a múzeumokban bevett gyakorlat.²

Korunkban, mikor az informatikának és az egyéb technikai eszközöknek köszönhetően a gyermeket számtalan inger és számtalan információ éri, egyre inkább háttérbe szorul a monotoniatúrás, olyannyira, hogy az már – szinte mintegy készségként – számos gyermeknél fejlesztésre szorul, azért, hogy azt a minimális szintet, amelyet a szociális közeg elvár tőle, teljesíteni tudja.

² A múzeumpedagógia gyakorlat központú, a gyermekek mozgásigényét is igyekszik kielégíteni, gyakran imitálva a régész, a néprajzos vagy a restaurátor munkáját. A levéltári munka több tekintetben különbözik ezektől, így nekünk más utat kell követnünk.

Esetünkben ez hatványozottan igaz. A tényleges levéltári-történelmi munkához – John Lukács szavaival élve, – elmélyülésre van szükség. Ugyanerre az elmélyülésre, s az elmélyüléshez szükséges időre van szükség a kutatáshoz is. Nyilván egy tanórán kívüli foglalkozáson ennek csak illúzióját élhetjük meg, vagy játszhatjuk el. Keveseknek sikerül elérni azt, hogy miközben látványos drámapedagógiai eszközöket felvonultat, mégis sikerül a tényleges levéltári munka illúzióját megteremtenie.

Dr. Rácz Attila már évek óta kitűnően alkalmazza az általa kifejlesztett, levéltárpedagógiára adaptált módszerét, az irányított kutatást. A természettudomány-oktatás ezzel együtt már – kutatás alapú oktatás elnevezéssel – ennek a módszernek több típusát is régóta gyakorolja. A módszer gyakorlata során a diákok megismerik a kutatási módszereket, elsajátítják az alapvető kutatási készségeket, és így – a szükséges alapokat megszerezve – gyakorlatilag játszva tanulnak. Ezalatt, a részben irányítatlan, feladatvégzés során a tanulók átélik a tudásalkotás folyamatát.³

A kutatás alapú tanítás/tanulás több típusát is megkülönböztetjük. A strukturált kutatás (1) alkalmazása során a tanár adja a tanulóknak a kézzelfogható problémát a kutatáshoz, az eljárásokat, anyagokat is, de nem informálja őket a várható eredményekről. A tanulók fedezik fel az összefüggéseket a változók között, általánosítanak a gyűjtött adatokból. Az irányított kutatás (2) esetén a tanár csak az anyagokat és a problémát adja a kutatáshoz. A tanulók gondolják ki az eljárásokat a probléma megoldásához. A harmadik típus, a nyitott kutatás (3). Ez a megközelítés hasonló az irányított kutatáshoz, azzal a kiegészítéssel, hogy a tanulók fogalmazzák meg a problémát is a kutatáshoz. A nyitott kutatás sok tekintetben analóg a természettudomány művelésével. A tudományosan helyes tevékenységek gyakran a nyitott kutatás példái, mindenesetre levéltári foglalkozást ez utóbbi módszerrel a legnehezebb szervezni.⁴

A foglalkozásaink eszköztára

Levéltári foglalkozások előtt a pedagógusok részéről gyakori kérés a foglalkozást tartó levéltárhoz, hogy a gyerekek kézbe vehessék, megtapinthatják az iratokat, „lássák, érezzék a történelmet”. Mind levéltáros, mind pedagógiai szempontból azonban elgondolkodtató ennek haszna. Rövid távon nyilván a gyermek számára ez élményt jelent, de tényleges tudást, készséget nem szereznek vele. Mi több, a levéltári órák gyakori problémája, hogy az eredeti irat által nyújtott „élmény” és eufória felülírja, elhomályosítja a megszerzhető készséget és ismeretet. Kicsit ez olyan, mint amikor a gyermek állatkerti kirándulásról hazaérve, örömmel meséli, hogy simogatott kecskét és nyulat, de nem tudja elmondani, hogy néz ki az elefánt...

³ Rácz, 2013: 49.

⁴ Nagy, 2010: 43.

Ezzel együtt az eredeti iratok oktatási célú alkalmazása során komoly állományvédelmi aggályok merülnek fel. Hatványozottan igaz ez akkor, ha belegondolunk, hogy miközben 12–18 éves gyerekek kezébe eredeti dokumentumokat adunk, addig profi kutatók sok esetben csak mikrofilmről vagy digitális másolatból dolgozhatnak. Mindazonáltal fontosnak tartjuk, hogy a foglalkozásokon a diákok empirikusan is minél közelebb kerüljenek az iratokhoz. Mégis hol élménypedagógia az, ha a gyerek nem foghatja kézbe kutatásának tárgyát, a forrást magát? Ennek a problémának a legjobb megoldása egyértelműen a nemesmásolatok alkalmazása volna, mivel azonban ezek előállításuk meglehetősen költséges, ezt csak korlátozott számban tudjuk az oktatás céljára igénybe venni.

Nagyobb példányszámot enged meg, sokkal bátrabb játéklehetőséget biztosít, ha a forrásokat színesben kemény lapra nyomtatjuk. Igaz, így ez csak az eredetinek az illúzióját adja csupán, de relatíve olcsósága miatt a gyerekek is bátrabban nyúlhatnak hozzá, s károsodás esetén könnyebb a cseréje is.

A Vas Megyei Levéltár társintézményétől, a Szombathelyi Egyházmegyei Levéltártól vette át a „dokumentumgyűjtemény” vagy forrásgyűjtemény ötletét. Az egyházmegyei levéltár egy TÁMOP-os pályázat segítségével nagyon komoly levéltár-pedagógiai programot állított össze, s e pályázatnak köszönhetően sikerült egy jelentős nemesmásolat-gyűjteményre is szert tenniük. A levéltáros kollégák egy, a püspökség történetét bemutató tematikus mappát állítottak össze, amelybe több korszakból származó, többféle iratanyagból, több nyelven íródott iratokat válogattak bele. Ennek segítségével, a kollégák hihetetlen változatos programcsomaggal álltak a pedagógusok és a tanulók elé.⁵

A Vas Megyei Levéltár oktatási csomagjának lehetőségei a beszűkülő pályázati források miatt csekélyebbek, mégis a rendelkezésre álló támogatásoknak köszönhetően (Szent Márton-év, Reformáció 500) sikerült az egyházmegyei levéltárhoz hasonló két tematikus mappát összeállítani, s három nemesmásolatot elkészíttetni. „A dokumentumok a szombathelyi Szent Márton tisztelet történetéhez” inkább várostörténeti, míg „A dokumentumok a Vas vármegyei reformáció történetéhez” című mappa inkább megyetörténeti jellegű. Az A/4-es másolatokat véletlenszerűen szám- és betűkombinációval láttuk el, s hátoldalukra – bár a fő cél nem ez, de – az esetleges önálló munka érdekében, kérdéseket írtunk, amelyek megválaszolásával is fel lehet dolgozni a forrásokat.

Az így kialakított oktatási csomag alkalmas mind az egyéni, mind pedig a csoportmunka céljára. Segítségével számtalan olyan gyakorlatot tudunk megvalósítani, amely ténylegesen hasonlít a valós levéltári munkára. A dokumentumgyűjtemények tagadhatatlan előnye, hogy segítségével kiléphetünk a levéltár falai közül, s foglal-

⁵ „A vasvári káptalantól a Szombathelyi egyházmegyéig. Egyház és művelődés a Nyugat-Dunántúlon a középkortól a jelenkorig” TÁMOP-3.2.11/10-1-2010-0155. A múlt nyomában. TÁMOP-3.2.13-12/1-2013-0029.

kozásainkat elvihetjük az iskolákba is. Ezt bátran megtehetjük, hisz a levéltár-pedagógiának nem kifejezett célja – ellentétben a múzeumpedagógiával –, hogy a foglalkozások segítségével rendszeres levéltárlátogatót neveljünk.

Levéltári óráink típusai

A Vas Megyei Levéltárban jelenleg alapvetően három foglalkozástípust különböztetünk meg: az általunk „mappa-alapúnak” nevezett, dokumentumgyűjteményre épülő óráinkat, az „adatbázis alapút” és az úgynevezett levéltári tábort. Az első kettő magától értetődően levéltári órát jelent, míg a kutatótábor gyakorlatilag a Maribori Területi Levéltárral és a Magyar Nemzeti Levéltár Zala Megyei Levéltárával közösen szervezett Szlovén–magyar Levéltári Kutatótábort jelenti. A tábor magyar oldalának programjait a Zala és a Vas Megyei Levéltárak felváltva szervezik, amelyben levéltárunk az elmúlt években néhány gyakorlati, s néhány szemléletbeli változást eszközölt.

Levéltári óráink szerkezetét tekintve nyilván több hasonlóságot mutat az iskolai tanórák felépítésével. Sajnos nem lehet megkerülni a feldolgozandó anyag rövid bemutatását, áttekintését. Ez minden foglalkozásunk legkényesebb része. Mindig kérdéses, hogy sikerül-e felkelteni a figyelmet a téma iránt, hogy sikerül-e átadnunk azt a néhány alapadatot, amely feltétlenül szükséges a feldolgozó munka megkezdéséhez. Ez egy passzív része az órának, amelyet ugyan próbálunk játékokkal élvezetesebbé tenni, amelyek viszont túl sok időt vesznek el a lényegi résztől. Így nem marad más hátra, mint frontális módszerrel, lehetőségig humorosan, a gyerekek aktivitását és figyelmét folyamatosan megtartva összefoglalni a foglalkozás megtartásához nélkülözhetetlen tényanyagot.

Intézményünkben a levéltári órák a legritkább esetben alapulnak egyéni munkára. Legtöbb esetben – ami valószínűleg már általánosan elterjedt gyakorlat minden levéltárban – csoportbontást alkalmazunk. Ennek nagy előnye, hogy három-négy fős csapatokban a gyerekek könnyebben levetik gátlásaikat, s nem rettennek meg a látszólag nehéznek tűnő feladatoktól sem.

A dokumentumgyűjteményeken alapuló órák központjában – szinte magától értetődően – legtöbbször a történeti segéd tudományok egyikének vagy másikának felhasználása, illetve megismertetése áll.

E tekintetben alapvetésnek számít a paleográfia, és nem csak a magyar, de a latin, sőt a német paleográfia alapjaival is örömmel ismerkednek a gyerekek. Olyan ez számukra, mint egy kód- vagy rejtvényfejtés. Ha mindezeket társítjuk a klasszikus levéltárosi feladattal, a regesztakészítéssel, máris egy olyan szövegértési kompetencián alapuló foglalkozást kínálunk számukra, amelyet a pedagógusnak csak ritkán áll módjában tartani.

Témaként szinte kínálja magát a heraldika, de a tapasztalat azt mutatja, hogy a tényleges levéltári forrásokban képileg csak ritkán jelennek meg a címerábrázolások, illetve a viszonylag kisszámú címerleírásra nehéz foglalkozást felfűzni.

A kronológiát azonban sokféle módon lehet alkalmazni. A komoly levéltári ismereteket igénylő dátumfeloldás ugyanúgy örömet tud okozni, mint egy időrendi sor meghatározása. E tárgykörben a legegyszerűbb feladattípus a „Tedd időrendbe”. A kronológiai sor megállapítása folyamán a megoldó nemcsak az időrendet határozza meg, hanem a megfejtéséhez nélkülözhetetlen dátumok feloldása során megismerkedik a dokumentumok tartalmával is.

Azzal együtt, hogy a történelemoktatás során a térben és időben való tájékozódás központi jelleggel bír, ennek a kompetenciának elsajátítása azonban úgy tűnik a mai közoktatásban háttérbe szorul, illetve nem jut rá kellő időmennyiség. Éppen ezért szinte küldetészerűen kerül foglalkozásainkon középpontba a történeti földrajz. A felhozott példák mellett a lehetőségek száma majdhogynem végtelen.

Kisebb csoportokkal bátran elő lehet venni idegen nyelvű – latin, német – szöveget is. És az arra affinis gyerekek ennek elolvasását, mint rejtvényt fogják fel, s a szótár és a megfelelő paleográfiai tábla alkalmazása mellett – kis segítséggel – a diákoknak nagy örömet tud okozni. Abban az esetben pedig, ha erre a csoport nem nyitott, lehetőség van arra is, hogy egyes szövegrészeket keressenek a csapatok. Így rövidebb úton, kisebb türelemmel érhetnek el sikereket.

A www.hungaricana.hu weboldal adta lehetőségeket intézményünk munkatársai igyekeznek maximálisan kihasználni. Ezek az órák majdhogynem több előkészületet igényelnek, mint a „papír alapú” levéltári órák. Sajnos itt sem tudtuk/tudjuk megkerülni azt az elméleti bevezetést, amellyel bemutatjuk a résztvevőknek azokat a térképeket, s elkészítésük okait, amelyekkel dolgozunk. Ez elsősorban a forráskezelés miatt fontos.

A kidolgozott (elő kutatott) óráink közül nagy népszerűségnek örvend a „Séta a középkori Szombathelyen” című. Ezen az órán a 18. század végén készült első és a 19. század elejéről való második katonai felmérés térképeinek szombathelyi szelvényeit hasonlítjuk össze. A gyerekek felfedezik a szombathelyi egyházmegye megalakulása utáni nagy építkezések eredményeit, s örömmel állapítják meg, hogy az új épületek elkészülte előtti állapotot az első katonai térkép helytel-közzel megőrizte számunkra. Ezek azonosítása után a gyerekeknek feltettük a kérdést, milyen középkori épületeket ismernek még Szombathelyen ezeken kívül? A válaszok közt általában elhangzik a városzerte ismert két templom, a Szent Márton és a Szent Erzsébet (ferences) templomok neve. A kataszteri térképen ámulva veszik észre, hogy ezek közül a Szent Márton nem is tartozott 1885-ig Szombathelyhez, mindemellett a ferences templom akkor még nem a városközpontban, hanem némileg elkülönülve, a városfalon kívül helyezkedett el. Ezeket a helyszíneket a foglalkozás során google street view segítségével meg is tekintettük.

A másik népszerű óránk a „Változások évszázada. Vas vármegye arculatának változása a 18-19. században”. Vas megyében nem sok falut kellett újjáalapítani, itt a török pusztítás nem hagyott olyan markáns nyomokat, mint az ország keleti vagy déli részén. Egy-két új telepítésű község azonban így is megtalálható a megyében, és így egy úrbéri térkép és az első katonai, valamint a kataszteri térkép segítségével bemutatható a táj változása, a település szerkezetének alakulása, sőt, egy-két példa alapján még néhány mezőgazdasági művelési módszerre is rá lehet világítani.

A kutatótábor magyar oldala szervezésének feladata csak két évente jut a Vas Megyei Levéltárra. Itt az addigi tapasztalataink alapján új alapokra helyeztük az adatgyűjtés módját és formáját. A táborban a falukutatás már nem játék, hanem kifejezetten komoly tudományos munka. Éppen ezért a diákok kiválasztása sem egyszerű. Megfelelő tanulmányi eredmény, történelem iránti érdeklődés elengedhetetlen a részvételhez. Annak érdekében, hogy a kutatáshoz a diákok kellő alapokat szerezhessenek, a magyar oldal munkáját egy ismeretterjesztő előadás megtartásával kezdjük, amellyel kettős cél vezérel minket: egyrészt megpróbáljuk elnyerni a helyiek bizalmát, másrészt a diákokat megismertetjük a községről elérhető szakirodalommal és ismerettel. A diákokat a lehető legkisebb csoportokra bontjuk, s a falubeliekkel a tábor előtt összeállított kérdéssor alapján interjút készítenek, azt jegyzetelik, s ők végzik a szkennelés, valamint a fotózás feladatát is. (A tábor szlovén oldalán a kollégák eredeti iratokat kölcsönöznek, amelyeket a program végén szkennelnek, majd visszaadják.) A digitalizálás során elsősorban a fotóanyagra koncentrálnak, részben azért, mert eleve kevesebb iratanyag áll rendelkezésre a családoknál, másrészt pedig mert a lakosokat jobban érdekli a képanyag, mint a szöveges dokumentum.

A tábor hagyományosan közös kiállítással zárul. Itt, ha van rá lehetőség az összegyűjtött digitális anyagot molinóra nyomtatva állítjuk ki, amelyre a szöveget a gyerekekkel közösen írjuk meg; ha nincs, úgy a digitális fotókat előhívjuk, s azok segítségével rendezzük be tárlóinkat. A tábor nemcsak, hogy mélyíti a résztvevők történelmi ismereteit, és valóban részeseivé válnak egy komoly kutatómunkának, de fejleszti a diákok szociális készségét is, hisz amellet, hogy általában idős emberekkel készítjük interjúinkat, számos érdekes helyzetbe kerülünk, ahol – bár felügyelet mellett, de – szükség van a gyerekek szociális és kommunikatív készségeire is.

A szemléletváltás és a jövő

A levéltári foglalkozások megtartása és irányítása sokáig egyfajta kiegészítő, marginális részként szerepelt a levéltárak munkabeszámolóiban. E tekintetben a változást az európai uniós pályázati források, s mellette a szolgáltató levéltárak fogalmának és igényének megjelenése hozta meg.

A figyelem nagyobb lett, de csaknem tíz évvel az említett változások után még számos levéltár az útkeresés időszakát éli. Tapasztalatom szerint több intézmény levéltári órája inkább történelem- dráma- vagy technika órára hasonlít, esetleg kézműves foglalkozásra. Elképzelhetőnek tartom, hogy ezek lehetnek hasznosak, népszerűek, de ilyen jellegű órákat más intézmények – múzeumok, közösségi házak – is tartanak, így ezek megtartásával nem tudunk önálló arculatot felmutatni, nem tudjuk megmutatni milyen az „igazi” levéltári munka.

E kis írásban felvázolt levéltár-pedagógiai foglalkozások egyik „hátránya”, hogy az ezekre való felkészülés a levéltárostól komoly odafigyelést és energiát igényel. A módszerünket előkutatás nélkül gyakorolni nem lehet, ráadásul eredményeinket olyan formába kell önteni, hogy az egyszerre jelentsen kihívást és sikerélményt is a diákoknak. Gyakorlatilag annyi energiát, időt, szakismeretet igényel egy óra tematikájának és didaktikájának kidolgozása, mint egy tanulmányé.

Bár a Vas Megyei Levéltár az elmúlt években rengeteg figyelmet fordított levéltár-pedagógiai eszköztárának, módszereinek fejlesztésére, de őszintén meg kell vallani, hogy ezen a téren még bőven van tennivalónk. Nagyon reménykedünk abban, hogy a jövőbeni pályázati források lehetővé teszik majd a további fejlődést, amely minden téren ránk férne. A mappa-alapú óráink kapcsán rendkívül fontos volna számunkra, hogy legalább négy-öt új dokumentumgyűjteményt összeállítsunk. Úgy hisszük, hogy ezekkel a megye- és a magyar köztörténet fontosabb eseményeit le tudnánk fedni. Már tervezzük a „Családtörténeti források Vas vármegye történetéhez” című, valamint egy, a megye történetét feldolgozó dokumentumgyűjteményt.

Az „adatbázis alapú” foglalkozásaink kapcsán nagy álmunk volna egy kis levéltári számítógépes labor berendezése. Erre már előkészítettünk egy pályázati anyagot, azonban az sajnos nem került a nyertesek közé, de remélhetőleg a nem túl távoli jövőben sor kerülhet erre a beruházásunkra is. A magyar–szlovén levéltári kutatótábor is egy kitűnő lehetőség a fiatalok számára, hogy kipróbálják magukat kutatóként. Mindezzel együtt – bár tevékenységünk megfér a tábor keretein belül – mégis szeretnénk e programot önállóan, napközis rendszerben megszervezni. Ebből kiindulva érdemes volna a helytörténet iránt nyitott diákokat bevonni abba a vidéktörténeti kutatómunkába, amelyet magánkezdeményezésként kolléganőnkkel, Kovács Eszterrel már amúgy is folytatunk.

Nyilván a fenti elképzelések még csak az álom kategóriába tartoznak, de ha nincsenek ilyen „álmaink”, akkor nincsenek hosszú távú terveink sem. Hosszú távú tervek nélkül pedig, ha adódik lehetőség, nem fogjuk tudni megragadni azt.

Szakirodalom

Simonkay, 2017 = Simonkay Márton: Levéltár-pedagógia ma és holnap. Levéltári Szemle, 2017. 4. sz. 50–65.

Rácz, 2013 = Rácz Attila: TÁMOP gyermekfoglalkozások Budapest Főváros Levéltára szervezésében: különös tekintettel az „irányított kutatás” program elemre. Levéltári Szemle, 2013. 4. sz. 48–54.

Nagy, 2010 = Nagy Lászlóné: A kutatásalapú tanulás/tanítás ('inquirybased learning/teaching', IBL) és a természettudományok tanítása Iskolakultúra: pedagógusok szakmai-tudományos folyóirata, 2010. 20. évf. 12. sz. 31.

